

Переднє слово

Сьогодні особливої актуальності й гостроти набула проблематика «шахтарського краю» на Сході України, що охопила всі культурно-мистецькі галузі, у тому числі й екранну творчість.

Українські та зарубіжні кінематографісти останнього десятиліття «побачили» Донбас, який став заручником радянського ментального спадку: вони рефлексували на оманливу природу регіонального патріотизму, так довго культивовану радянською владою таку собі «пролетарську матрицю мислення»; задокументували сатиричну самовдоволеність «місцевих еліт» в «Іншому Челсі. Історія з Донецька» (2004) Якоба Пройса; виживання дітей у нелюдських умовах в «Шахті № 8» (2010) Маріанни Каат – стрічці, показ якої намагалися заборонити в країні. Руслан Батицький створив фільм-антиутопію «Уроки української» (2013), до якого подав відразу два фінали: в одному герой гине через потяг до українськості, в іншому – виживає і перестає почуватись аутсайдером завдяки віднайденій іншості.

Українські кінознавці, кінотеоретики, історики кіно вже другий рік поспіль намагаються дослідити формування кінорепрезентації регіону, насамперед у радянському кінематографі, який значною мірою формував самоусвідомлення його жителів. Ре-візія образу «шахтарського краю», символу соціально-економічної модернізації радянського суспільства й суспільної фантастики, відбувається за умов інформаційного протистояння, коли проросійська пропаганда вміло використовує саме ці конструкції, апелюючи до особливого статусу й виключності Донбасу.

Представлені в цьому числі «Студій мистецтвознавчих» статті охоплюють значний масив фільмів: від створених наприкінці 1920-х років до нашого часу. Вони простежують як конструювання героїчного модернізаційного нарративу «Всесоюзної Кочегарки», так і деконструкцію та деміфологізацію.

Українські еліти, відповідальні за національну та воєнну безпеку, «не побачили» мистецьких рефлексій минулого десятиліття на проблеми мешканців Донецького регіону. Можливо, нинішні еліти, відповідальні й за культурні практики, завдяки подібним студіям, зможуть усвідомити, які саме шляхи інтеграції Донецького регіону в загальнонаціональний контекст на часі. Відомий український історик С. Кульчицький писав: «Донбас життєво потребує мрії, а не лише добробуту, його «відродження перебуває на шляху гуманізації його культурного обшару» *. Редколегія сподівається, що представлені розвідки не лише отримають науковий резонанс, але й дадуть поштовх новим культурним практикам і проектам.

Сучасний інформаційний простір є багатозаровою складною поліфункціональною структурою, що включає всі сфери життя. Новаційні культурні світові процеси, складна політична та економічна ситуація в Україні заохочують до постановки проблеми екранної творчості в сучасних медіакультурних площинах як першочергової теми для наукового дослідження. Своєю чергою екранна творчість як провідний інструмент тво-

---

* Кульчицький С., Якубова Л. Триста років самотності: український Донбас у пошуках смислів і Батьківщини. – Київ : Кліо, 2016. – 719 с. – С. 703.

рення сучасного світового й національного медіакультурного виміру, віддзеркалення соціокультурних процесів і суто професійних проблем їх відтворення неминуче виступає предметом особливої прискіпливої уваги та зацікавлення.

Нове звучання на сучасному історичному етапі отримують як уже неодноразово досліджувані та актуальні в сьогоденних реаліях, так і порівняно нові теми, серед яких – проблеми специфіки національного кінематографа, питання трансформації екранних виражальних засобів, авторство екранної творчості, особливості професійної творчості в умовах стрімкого технічного прогресу та

інтенсивних медіакультурних трансформацій, механізми й специфіка впливу екранного медіатвору, педагогічні аспекти екранної творчості тощо. Розширення мистецьких і жанрових меж медіатворчості, поява нових форм та способів авторського вислову також роблять можливим включення в сферу дослідного матеріалу інших мистецтв, напрямків та галузей науки з їхньою специфічною природою. Отже, дослідним матеріалом до вивчення екранної творчості в сучасному медіакультурному просторі виступає все сучасне загальнокультурне поле.

Від упорядника